

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Udrag fra Herr Panthakaks Historie (DK)

Citation: Ewald, Johannes: "Herr Panthakaks Historie og Meeninger", i Ewald, Johannes: *Herr Panthakaks Historie og Meeninger*, udg. af Johnny Kondrup, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1988, s. 70. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ewald01dkval-shoot-idm140540297508528/facsimile.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Herr Panthakaks Historie og Meeninger

Cap. V

Panthakak havde neppe sovet i tre Timer, førend han igjen var gandske munter – Den, som i Betragtning af hans den forrige Dag udstandne Besværigheder, vil undre sig herover, maae enten ikke kjende vore Landsmænds, de gode Jyders Natur, eller maae have glemmt at han var gaaet til Sengs uden at have spist til Aften – Lønge havde han allerede vent og kastet sig – og regnet Minuterne efter, som han endnu maaskee kunde have tilbage at fæste i – og forgjæves luurer, om han kunde høre nogen Bevægelse paa Slottet – Han var allerede faldet paa den Mistanke, at man maaskee vilde aftvinge ham sine Hemmeligheder – eller gjøre en Catholik af ham paa denne Maade; og han maatte tilstaae, at ifald saa var, de Franske Marquier da maatte have lært deres kunst at forføre af Satan selv – Thi dette var just den eneste Fristelse, som hans Patriotisme og hans Religion havde Aarsag at skjelve for – Han stod allerede i Tvivl, hvad han skulde resoluerer til, da Charles stak Hovedet ind af Døren – O hvor havde du været velkommen Charles, om du var kommet med en god Fleske-Skank, i Stedet for de galonnerede Klæder, de Silke-Strømper; og andre intet mættende Herligheder, som du bragte! – Den utidige og barnagtige Undseelse, en Egenskab, hvorved i sær vore unge Landsmænd udmærke sig saa kjendeligt fra alle andre Nationer, og i Besynderlighed fra deres Naboer de Tydske, qualte dette Suk i Panthakaks Luft-Rør. –

Denne Svaghed, der egentlig er en blot og naturlig Følge, af en Mangel paa Frihed, Opdragelse og Levemaade, som kan have Sted i Paris selv, og som mange Folke-Slag har langtmeer at beklage sig over, end vi – den synes, vi veed ikke af hvad Aarsag, at være blevet et Hoved-Træk, der characteriserer vor Nation. Enten det nu kommer af de Danskes naturlige Pflægma og en af deres Himmel-Strøg flydende Dorskhed, Frygtsomhed Nedslagenhed, og Ringe-Agtelse om sig selv; eller det kommer af de Gjenvordigheder og Ydmygelser, som de i nogle Hundrede Aar har været meer usatt for og havt flere Prøver af end andre; eller af deres medfødte saa besynderlige Kjær-

lighed og Høiyagtelse for alle Fremmede; og deres ligesaabesunderlige Skjæbne at blive foragted af alle dem de tilbøder – hvoraf det kommer, saa er det vist; at ligesom en overdrevet Tillid til sig selv synes at være en Deel af vore Naboers National-Svaghed; saaledes er det vores, at vi af Naturen ere tilbøielige til, at bede heele Verden, og selv vore egne Gjæster, dem som ikke kan leve os foruden, om Forladelse derfor, at vor Herre har skabt os, og at vi ere saa dristige at være til paa Jorden. – Denne Svaghed ytrer sig tydeligst; naar Omstændighederne undertiden nøder os til at begjære en og anden end- og meget ringe Tjeneste af dem, som ofte saa frit og ubekymred har taget imod langt større af os, og som vi altid har det beste Hjerte til at betale tidobbelt. – Da vor Staats-Forfatning er monarchisk, og følgende heele Nationens Opførsel imod andre Nationer, de Forbindligheder, som den paaegger eller udbetinger sig, og Overalt StaatsLøgmets Store og betydelige Skrit; ikke kommer an paa Nationens herskende Tilbøielighed; men paa en enkelt Persons, idetmindste faae Personers Charakter og Tænke-Maade; saa kan vi ikke saaledes bestyrke vor Sætning med Exemplerne af vor Staats-Historie, som vi kunde det, om Regjerings-Formen var democratisk – Og vi har naturligviis heller ikke saa mange at anføre, som vi da skulde have. Endskjønt vor store Christian den Fjerdes, vor gode Frederik den tredies og vor krigeriske Christian den Femtes beskedne og frugtesløse Ansøgninger (thi vi kan ikke kalde deres Forestillinger anderledes) om en maadelig og betinged Hjælp af de samme allierte, paa hvis Begjering og for hvis Velfærd de trak Sværdet og opoffrede sig; – Endskjønt disse til andres Tjeneste saa beredvillige Monarkers store Nøysomhed, samme Varsomhed, og vi havde næsten Lyst at sige Frygt-somhed i at begjære og til rette Tid at fordre de billigste Gjentjenester, er Exempler nok og meer end vi skjøttede om, som man med videre kan see af den Vestphaliske, den Kjøbenhavnske, og den Fontainebleauiske Fred. – Men som sagt, man kan ikke slutte fra disse Exempler til et Hoved-Træk i Nationens Character, da der med Føye kan invendes derimod, at det var kun enkelte Personer, hvorpaa de beroede – Vi maae derfor lade os nøye med at sætte det sammen og oplyse det af vore Landsmænds private og daglige Opførsel imod Fremmede; og da skal vi altid finde samme Beredvilighed at tjene, og samme Undseelse for at begjære og fordre. – Lad en Tydsk, Fransk eller Italiensk maadelig Kunstner og ofte kun storpralende Land-

strygere komme til os; og lad en af vore største Virtuoser have den besynderlige Lykke at blive brugt i Berlin, Paris eller Fiorents. Lad dem begge begjære, hvad dem synes, at de kan fortjene; saa skal vi først blive vaer, hvad Forskjæl der er paa os og andre Nationer i dette Fald -- Men vi taler om bekjendte Ting. Jo meer vi stige ned i det Borgerlige Liv, jo meer Handlingerne blive enkelte og deres Gjenstand ringe; desto oftere falde de for, desto bekjendtere ere vi med dem, og desto større Kraft har de at overbevise. -- Paa vore Gjæstebude, i vore daglige Samquemme med Fremmede, kan vi best see; hvor ofte vor Skamfuldhed over os selv, eller hvad vi skal kalde det, vor Undseelse for at begjære, og vor Frygt for at være til Over-Last gjør os forlegne, og ere skyld i, at vi komme til kort. -- Den franskeste den frieste og den galanteste Opdragelse kan sjelden undervinge denne national-Svagthed saameget, at den ikke undertiden skulde stikke frem i nogle smaae pedantske Betæneligheder, utidige Undskyldninger og en barnagtig Frygt for at forløbe sig. De fleeste af vore gode Danske, som vil affectere den Tydske Drisighed-eller den Franske Frihed, ere saa uheldige i dette Forsøg, at de blive til Narre derover --

Endskjønt vor Panthakak meget ofte, og jo nærmere han blev bekjendt med Verden jo tiere og bedre overvandt denne utidige Undseelse; saa havde han dog af og til Anfald deraf, som han ikke kunde staae imod. -- Et nyt Beviis paa at den maac være national. Thi den var saa lidet en Folge af hans besynderlige Tænkemaade, at den var tværtimod gandske stridig derimod, og maatte have blevet hastig og reent overvundet deraf, om den ikke havde grundet sig paa noget stærkere og væsentligere end en blot Mangel paa Opdragelse og Leve-Maade. -- En forudfattet slet Meening om andres Tænkemaade, og deres besynderlige Hjertelaug eller Beredwillighed imod os, føder Had og Foragt, og kan selv gjøre os for stolte til at begjære nogen Tjeneste af dem; men den kan ikke gjøre os for undseelige dertil. Undseelse bære vi kun for dem, som vi bære Høyagtelse for, og som vi frygter for at blive besværlige. Ingen af Deelene har Sted hos dem som vi holder for vrangwillige. --

Vel var det at ønske, at alle de, som havde Herr Panthakaks Fordom, maatte tillige være saa undseelige, at de frygtede for at fornærme heele Verden med Skyggen af deres Person og med Lyden af deres Aandedræt. -- Den, som holder sig selv saa ringe og uværdig, at